

Alltid rätt ålder!

**Europeiskt temaår 2012 för aktivt åldrande
och solidaritet mellan generationerna**

FINLANDS NATIONELLA VERKSAMHETSPLAN

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Utgivningsdatum
Social- och hälsovårdsministeriet	12.12.2011
Författare	Uppdragsgivare
Social- och hälsovårdsministeriet	Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet

Rapportens titel

Europeiskt temaår 2012 för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna.
Finlands nationella verksamhetsplan

Referat

■ Under det europeiska temaåret 2012 är temat aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Beslutet fattades i juni 2011.

Mottot för temaåret är: "**Alltid rätt ålder!**"

Verkställighetsgruppen har berett den nationella verksamhetsplanen, och enligt denna är de huvudsakliga målen för temaåret följande:

1) Att öka förståelsen för vikten av aktivt åldrande och samarbete mellan generationerna för utvecklingen och bevarandet av människornas delaktighet och välmående under hela levnadsgången.

2) Att främja spridningen av metoder som förbättrar det aktiva åldrandet och samarbetet mellan generationerna till arbetsplatserna, skolorna, daghemmen och frivilligorganisationerna.

3) Att under temaåret samla in information om olika grupper som hör till varje generation och om gruppernas verksamhetskultur. Under året sprids rätt information och främjas spridningen av positiva åldersattityder i samhället.

Social- och hälsovårdsministeriet samordnar projektet och har för projektet tillsatt en så kallad inofficiell arbetsgrupp. Arbetshälsoinstitutet svarar för organiseringen av temaåret i Finland.

Nyckelord

Befolkning, funktionsförmåga, livslängd, åldrande

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2011:21	Övriga uppgifter	
	www.stm.fi/svenska	
ISSN-L 2242-0037	Sidoantal	Språk
ISSN 2242-0037	19	Svenska

ISBN 978-952-00-3201-2 (PDF)
URN:ISBN:978-952-00-3201-2

KUVAILEHTI

Julkaisija	Julkaisun päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	12.12.2011
Tekijät	Toimeksiantaja
Sosiaali- ja terveysministeriö	Sosiaali- ja terveysministeriö
	HARE-numero ja toimitilimen asettamispäivä

Muiston nimi

Aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalainen teemavuosi 2012.
Suomen kansallinen toimintasuunnitelma

Tiivistelmä

■ Eurooppalaisen teemavuoden aiheena on v. 2012 aktiivinen ikääntyminen ja sukupolvien välinen solidaarisuus. Päätös on tehty kesäkuussa 2011.

Teemavuoden motto on: "**Aina on oikea ikä!**"

Toimeenpanoryhmä on valmistellut kansallisen toimintasuunnitelman, jonka mukaan teemavuoden päätavoitteet ovat:

- 1) Lisätä ymmärrystä aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen yhteistyön tärkeydestä ihmisten osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittymiselle ja säilymiselle koko elämänsä ajan.
- 2) Edistää aktiivisena ikääntymistä ja sukupolvien välistä yhteistyötä lisäävien menetelmien leviämistä työpaikoille, kouluille, päiväkodeille ja kansalaisjärjestöille
- 3) Teemavuoden aikana kootaan tietoa kuhunkin sukupolveen kuuluvista erilaisista ryhmistä ja niiden toimintakulttuureista. Vuoden aikana levitetään oikeaa tietoa ja edistetään positiivisten ikäasenteiden leviämistä yhteiskunnassamme.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi hanketta ja on perustanut hankkeelle ns. epävirallisen työryhmän. Työterveyslaitos vastaa teemavuoden organisoinnista Suomessa.

Asiasanat

Elinikä, ikääntyminen, toimintakyky, väestö

Sosiaali- ja terveysministeriön
raportteja ja muistioita 2011:21

Muut tiedot

www.stm.fi/svenska

ISSN-L 2242-0037
ISSN 2242-0037

Kokonaissivumäärä

19

Kieli

Svenska

ISBN 978-952-00-3201-2 (PDF)
URN:ISBN:978-952-00-3201-2

INNEHÅLL

FÖRORD	5
BAKGRUND	6
MÅLET FÖR TEMAÅRET 2012	7
FINLANDS UTGÅNGSPUNKTER.....	7
Demografiska förändringar.....	7
Livslångt lärande är en möjlighet.....	8
Hälsosamt åldrande	8
Delaktighet som en del av ett aktivt och hälsosamt åldrande	9
Goda lösningar i det praktiska arbetslivet	10
Samhörighet mellan generationerna	11
Stommen för den nationella verksamhetsplanen:	11
Mål för Finlands verksamhet under EU-temaåret.....	12
Verksamhetssätt.....	12
Forskning och vetenskapliga rapporter	13
Aktörsnivån i praktiken	13
Kommunikation.....	14
TEMAÅRETS INNEHÅLL OCH EVENEMANG.....	14
Evenemang under temaåret i Finland (förteckningen kompletteras).....	16
 BILAGA:	
Personer som deltagit i beredningen av verksamhetsplanen för temaåret	19

FÖRORD

År 2012 är det europeiska temaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Temat är aktuellt i hela Europa. Under de närmaste 20 åren är åldrandet i Finland snabbare än i de andra EU-länderna.

Den förväntade livslängden har under de senaste decennierna snabbt blivit längre. Samtidigt har människornas hälsa och funktionsförmåga förbättrats. Det är en bra prestation och för med sig nya möjligheter. Man måste ta vara på de möjligheter som de extra levnadsåren med god hälsa ger. I fortsättningen måste man allt bättre trygga förutsättningarna för ett gott, fullvärdigt och betydelsefullt liv i alla levnadsskeden. Medborgarnas hälsa och livskvalitet måste förbättras också i högre ålder. Medborgarna ska också stödjas att aktivt delta i såväl familjens och närsamfundens liv som organisations- och samhällsverksamhet.

Målet är ett bra samhälle för människor i alla åldrar. Hänsynen till behoven bland olika åldersgrupper stärker rättvisan mellan generationerna. Ett socialt hållbart samhälle bemöter samtliga samhällsmedlemmar på ett rättvist sätt, stärker delaktigheten och gemenskapen, stöder hälsan och funktionsförmågan samt ger det skydd och de tjänster som behövs.

Genom arbete och delaktighet skapas också en grund för det framtida välmåendet. Finansieringen av den sociala tryggheten grundar sig framför allt på en hög sysselsättningsgrad. Åldrandet har lett till att antalet personer i arbetsför ålder redan börjat minska i Finland, med andra ord behövs alla människors insatser.

Vi bör sträva efter ett samhälle där hälsan och arbetsförmågan förblir bättre och ger möjligheter att fortsätta i arbetslivet där man allt effektivare förebygger och befattar sig med problem och sjukdomar. Om tyngdpunkten förflyttas från att sköta problemen till att förebygga dessa, förbättras framför allt människornas vardagliga livskvalitet, men det är också en samhällelig investering som stärker finansieringsgrunden för den sociala tryggheten.

Förändringen i befolkningens åldersstruktur leder till vittgående konsekvenser för samhället. Beredskapen för åldrandet har redan i årtal varit en central politisk fråga i Finland. För att finna och förverkliga dessa behöver vi ett brett samarbete mellan olika förvaltningsområden, aktörer på kommunal och lokal nivå samt organisationer.

För temaåret tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en så kallad inofficiell styrgrupp. Tillsammans med social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet beredde gruppen Finlands nationella verksamhetsplan.

Paula Risikko
social- och hälsovårdsminister

Maria Guzenina-Richardson
omsorgsminister

BAKGRUND

I Europa ökar antalet personer över 60 år och samtidigt blir arbetskraftens medelålder högre och befolkningen i arbetsför ålder börjar minska under de närmaste åren¹.

Förändringarna i befolkningsstrukturen bidrar med både möjligheter och utmaningar. I Finland ökar den äldre befolkningen under de närmaste åren snabbare än i många andra länder. Hela samhället påverkas av konsekvenserna. Social- och hälsovårdstjänsterna, pensionerna och den övriga sociala tryggheten ska ha kapacitet för alla, trots att trycket i den offentliga ekonomin ökar.

Välmående och förmögenhet skapas genom arbete och alla människors delaktighet. Ett villkor för social och ekonomisk hållbarhet är en hög sysselsättningsgrad, friska och handlingskraftiga medborgare samt verksamma och effektiva social- och hälsovårdstjänster. Genom att säkerställa att de stora åldersgrupperna stannar kvar på arbetsmarknaden under en längre tid och lever ett sunt, aktivt och självständigt liv så länge som möjligt, kan den utmaning som befolkningens åldrande ger upphov till antas och rättvisan mellan generationerna stärkas.

Inom ramen för sysselsättningsstrategin har medlemsstaterna börjat ändra på inriktningen för tidig pensionering. I EU-27 var sysselsättningsgraden 2009 bland 55–64-åringar redan 46 procent, medan den 2000 var 36,9 procent. I Finland har de äldres sysselsättningsgrad under de senaste åren höjts snabbare än i de andra EU-länderna, vilket i hög grad beror på pensionsreformerna och de många projekten för att utveckla arbetslivet. För att kunna uppmuntra äldre arbetstagare att stanna kvar i arbetslivet krävs det i synnerhet att arbetsförhållandena förbättras och anpassas till de äldre arbetstagarnas hälsotillstånd och behov, att de äldre arbetstagarnas färdigheter uppdateras genom att erbjuda bättre möjligheter för livslångt lärande och att skatte- och förmånssystemen granskas i syfte att säkerställa att de på ett effektivt sätt sporrar till att stanna kvar längre i arbetslivet. En längre arbetskarriär innebär också en bättre pension. Genom att införa en garantipension har man försökt trygga utkomsten för dem som har de minsta pensionsinkomsterna. Garantipensionen utbetalas till personer vars totala pension idag är lägre än garantipensionen.

Också efter att arbetskarriären har avslutats utgör ett aktivt deltagande en effektiv metod för att säkerställa ett lyckat åldrande. Trots att en del av befolkningen i pensionsåldern utför ansenligt frivilligarbete inom sin familj och organisationer, upplever en del av de äldre ålderdomen som en tid då man blir åsidosatt. Bättre möjligheter för äldre att arbeta och aktivt verka inom olika organisationer kunde minska de äldres isolering, ge meningsfull sysselsättning och öka delaktigheten.

Aktivt åldrande är ett överordnat begrepp som omfattar olika kombinationer för att förbättra livskvaliteten, till exempel deltagande i arbetslivet, aktiv sysselsättning såsom att hjälpa närstående och utföra annat frivilligarbete, samt deltagande i gemenskapslivet och meningsfull fritid.

Det finns olika definitioner på aktivt åldrande: i en del betonas närmast en förlängning av arbetskarriärerna (till exempel OECD 1999), i en del är perspektivet bredare och omfattar främjande av hela befolkningens hälsa, delaktighet och säkerhet. Världshälsoorganisationen WHO genomför ålderspolitiken primärt utifrån principen om aktivt åldrande där de centrala delområdena är 1) de äldres hälsa, 2) de äldres sociala deltagande och 3) säkerhet. Aktivt åldrande kräver tväradministrativ verksamhet som grundar sig på interaktion och som bidrar till att öka solidariteten mellan generationerna och förebygga ojämlikhet. Detta framgår på olika nivåer, till

exempel i evidensbaserad politisk verksamhet (makro), arrangemang mellan gemenskaper och grannskap (meso) och enskilda aktiviteter (mikro). Dessa olika nivåer bör gå hand i hand så att aktivt åldrande effektivt kan främjas. (WHO 2002 Active Aging– A Policy Framework.)

I Finland har säkerställandet av ett hälsosamt åldrande setts som en investering som påverkar såväl arbetskarriärernas längd som behovet av social- och hälsovårdstjänster, och därigenom människornas livskvalitet och den ekonomiska hållbarheten.

I denna verksamhetsplan avses med aktivt åldrande vitalt åldrande i vardagen och arbetet. Aktivt åldrande innebär att bättre möjligheter och arbetsförhållanden skapas så att äldre arbetstagare kan delta på arbetsmarknaden, social isolering förebyggs genom att främja aktivt deltagande i samhället och hälsosamt åldrande stöds. Äldre personers delaktighet säkerställs också efter att arbetskarriärerna har avslutats. Då är det viktigt att utslagning förebyggs och att hälsan främjas samt att funktionsförmågan – den sociala, psykiska och kognitiva – upprätthålls.

MÅLET FÖR TEMAÅRET 2012

Det allmänna målet för det europeiska temaåret är att uppmuntra och stödja medlemsstaternas, deras regionala och lokala myndigheters, arbetsmarknadsparternas och medborgarsamhällets strävanden att främja ett aktivt åldrande och hälsan bland personer som är närmare eller mer än 60 år samt deras samhälleliga roll och på detta sätt stärka rättvisan mellan generationerna. Utifrån detta är målet att

- 1) förbättra den allmänna medvetenheten om vikten av ett aktivt åldrande så att de äldres insats med tanke på samhället och ekonomin kan betonas, ett aktivt åldrande främjas, och så att de äldres potential bättre kan utnyttjas och medborgarnas attityder i åldersfrågor förbättras.
- 2) väcka diskussion och utveckla det interaktiva lärandet mellan medlemsstaterna och intressentgrupperna på alla nivåer i syfte att främja policyn för det aktiva åldrandet, fastställa och sprida god praxis samt främja samarbetet och synergien;
- 3) tillhandahålla ramar för engagemanget och de praktiska åtgärderna så att medlemsstaterna och intressentgrupperna på alla nivåer kan utveckla en policy genom särskilda åtgärder och förbinda sig till särskilda mål för det aktiva åldrandet.

FINLANDS UTGÅNGSPUNKTER

DEMOGRAFISKA FÖRÄNDRINGAR

I Finland ökar antalet äldre och ålderspensionerade personer fortlöpande då livslängden ökar. De åldersklasser som inträder i arbetslivet omfattar cirka 30 000 personer färre än de åldersklasser som pensioneras.

De personer som ålderspensioneras har kompetens och funktionsförmåga som fortfarande kan utnyttjas för att stödja både samhället och deras eget välmående.

Livslångt lärande är en möjlighet

Ett aktivt åldrande anses kräva fortlöpande lärande. I Finland ingår främjande av livslångt lärande i all utbildning. Livslångt lärande förutsätter att individerna har kunskaps- och färdighetsmässiga samt ekonomiska möjligheter att lära sig nya saker under hela levnadsgången, och att utbildningssystemet för samtliga studerandegrupper tillhandahåller lämpliga metoder för att utveckla lärandet (undervisnings- och kulturministeriets framtidsöversikt 2010). Främjandet av livslångt lärande har också inkluderats i utbildningslagstiftningen, senast i den nya universitetslagen 558/2009: vid skötseln av sina uppgifter ska universiteten främja livslångt lärande.

Vuxenutbildningen och -studierna är en viktig del av livslångt lärande. Enligt undersökningen om vuxenutbildningen 2006 deltar mer än 1,6 miljoner vuxna i Finland årligen i någon typ av vuxenutbildning. Deltagandet bland åldrande, 55–64-åringar är ändå sämre än i de andra åldersgrupperna. I fråga om arbetslösa och aktiva i arbetslivet genomfördes en reform av vuxenstudieförmånerna 2010. För arbetslösa möjliggjordes med stöd av arbetslöshetsdagpenningen studier i utbildning på eget initiativ i de fall då detta har avtalats som en del av arbetssökandes plan för jobbsökande eller sysselsättningsprogram. Denna möjlighet har också relativt väl aktiverat personer som har fyllt 50 år; av dem som med stöd av arbetslöshetsförmånen inledde studier på eget initiativ hörde 11,3 procent till denna åldersklass 2010.

Det fria bildningsarbetet är en viktig del av det finska vuxenutbildningssystemet. Mer än hälften av vuxenutbildningen genomförs som utbildning inom ramen för det fria bildningsarbetet, en stor del i form av studier vid medborgarinstitut. Syftet med det fria bildningsarbetet är att utifrån principen om livslångt lärande ordna utbildning som stöder enhetlighet, jämlikhet och aktivt medborgarskap i samhället. Syftet med utbildningen som ordnas i form av fritt bildningsarbete är att främja en mångsidig utveckling och välmående bland människorna samt förverkligandet av demokrati, pluralism, hållbar utveckling, mångkulturalitet och internationalitet. I det fria bildningsarbetet betonas lärande på eget initiativ, gemenskap och delaktighet.

Hälsosamt åldrande

I den finska äldrepolitiken har man genomfört och förbereder en mängd förändringar som påverkar de äldres ställning, rättigheter och tjänster, och vars syfte är att

- främja åldersjämlikhet
- utveckla strukturer och innehåll för främjande av hälsa och välfärd så att de svarar mot de äldres behov
- trygga en möjlighet till ett hem (privat- eller grupphem) och vardag också när människans funktionsförmåga och hälsotillstånd kräver vård och omvårdnad dygnet runt
- identifiera vilka faktorer som i hög grad orsakar behov av tjänster och omsorgsfullt förbereda sig för dessa (i synnerhet minnessjukdomar), samt

- trygga de äldres delaktighet såväl på individnivå som på hela samhällets nivå.

(Social- och hälsovårdsministeriet 2008; Social- och hälsovårdsministeriet & Finlands Kommunförbund 2008; Social- och hälsovårdsministeriet 2009; Statsrådets kansli 2009; Social- och hälsovårdsministeriet 2010a; 2010b.)

De förslag till främjande av de äldres hälsa och välmående som framlades 2009 av SHM:s arbetsgrupp Ikäneuvo kan nämnas som praktiska exempel på främjandet av ett hälsosamt åldrande. I den förebyggande social- och hälsovården upptäckte arbetsgruppen en klar lucka i servicen. Arbetsgruppen föreslog bland annat att finansieringen av rådgivningstjänsterna som främjar de äldres hälsa och välfärd ska stärkas för att kunna skapa ett rådgivnings- och servicenätverk som täcker hela landet. Det föreslogs också att verksamhetsmöjligheterna ska säkerställas i lagstiftningen i samband med reformen av lagstiftningen inom social- och hälsovården. Förslagen verkställs som bäst. I hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) som trädde i kraft 1.5.2011 föreskrivs om kommunens skyldighet att för invånarna inom sitt område ordna rådgivningstjänster som främjar hälsan, välfärden och funktionsförmågan bland personer som får ålderspension. Också utkastet till en lag om tryggnad av tillgången till social- och hälsovårdstjänster för äldre personer har en stark betoning på ett systematiskt tryggnad av ett hälsosamt åldrande. Också genom reformen av socialvårdslagstiftningen uppbackas en utvidgning av åtgärderna och tjänsterna som främjar hälsan och välfärden (Social- och hälsovårdsministeriet 2010c); principen om förebyggande är en av de centrala principerna som styr reformen. Den webbplats som Institutet för hälsa och välfärd och Kommunförbundet i samarbete har producerat utifrån arbetsgruppen Ikäneuvos promemoria finns på följande webbadress: <www.thl.fi/ikaneuvo>

Delaktighet som en del av ett aktivt och hälsosamt åldrande

En viktig princip i tryggnaden av delaktigheten är att beakta de äldres mångfald. Åldersdiversiteten ökar med åldrandet. Barn i samma ålder bildar en åldersgrupp enligt sin utveckling, och av dessa förväntas vissa färdigheter i en viss ålder. I pensionsåldern har människorna i fråga om utbildning, arbetsliv, fritid, familjeband och levnadssätt flera decennier av erfarenheter och livsstigar bakom sig. De äldre bildar således ingen enhetlig grupp, och deras möjligheter till och behov av delaktighet är olika och på olika nivåer. Av denna orsak anknyter många dimensioner till tryggnaden av delaktigheten.

Hälsosamma kost- och dryckes- samt motions- och sovvanor främjar åldrande människors hälsa och en god vårdbalans vid eventuella sjukdomar och därigenom dessa personers aktivitet och goda funktionsförmåga. Matlagning och måltidsstunder skapar viktiga möjligheter till socialt umgänge och gemensamma upplevelser tillsammans med andra människor. Ett gott näringstillstånd förebygger sjukdomar och förkortar också sjukhusvårdperioderna vid eventuella sjukdomsfall samt stöder hemmaboende.

Klienten bör ha möjligheter och rätt att delta i besluten om hans eller hennes service och vårdställe. I dessa frågor finns det gott om utrymme för utveckling; beslut fattas på klientens vägnar och människor har inte den typ av information som skulle stödja deltagandet. Det är fråga om att upprätthålla och stärka individernas sociala funktionsförmåga samt trygga den sociala samhörigheten så att människan också i högre ålder är en fullvärdig medlem i sin gemenskap.

I ett bredare perspektiv innebär social delaktighet människornas möjligheter att påverka utvecklingen av samhället och levnadsmiljön. Äldre människor borde få sin röst hörd i beslut som gäller dem; äldreråden är viktiga då det gäller att trygga delaktigheten.

Om den ekonomiska situationen förbättras med åldern, har de äldre allt bättre möjligheter som konsumenter och serviceanvändare. Detta borde också synas i marknadsutbudet så att hänsyn tas till de olika behoven i de allt större grupperna av äldre personer. De äldre konsumenterna ska ha bättre möjligheter och fora för att påverka serviceutformningen och den användarorienterade planeringen.

I ett samhälle som åldras måste delaktigheten i vid utsträckning tryggas. Det är viktigt att trygga de äldres kulturella jämlikhet – kulturellt deltagande i egenskap av både kulturkonsument och kulturproducent. Genom olika kulturaktiviteter blir de äldre ”synliga”; i samhället finns en stark beställning på att ”bli synlig”, den luckrar upp attityder, krossar myter och stereotyper.

Goda lösningar i det praktiska arbetslivet

I Europa och Finland råder en bred enighet om att arbetskarriärerna i förhållande till människornas förväntade livslängd och funktionsförmåga är för korta. Arbetskarriärerna borde förlängas i början, mitten och slutet av dessa, och högklassiga arbetskarriärer stödjas så länge de varar. Hälsofrämjandet på arbetsplatserna (till exempel stöd för hälsosamma måltider under arbetstid och arbetsplatsens drogprogram) främjar arbetsförmågan och arbetssäkerheten bland anställda i alla åldrar. Arbetsbelastningsfaktorerna varierar i olika yrken, och därför ska arbetet och arbetsförhållandena aktivt utvecklas på arbetsplatserna. Ju bättre arbetsförmåga de anställda har, desto längre blir arbetskarriärerna och desto bättre blir arbetsproduktiviteten.

I Finland har även internationellt sett betydande metoder utvecklats för att stödja övergången till arbete, arbets- och kompetensutvecklingen samt hälsofrämjandet på arbetsplatserna och styra personer i olika åldrar samt deras kompetens och hälsa inom organisationerna. Metoderna har ändå inte fått tillräcklig spridning på arbetsplatserna, och därför finns det skäl att effektivisera denna.

Även om det anses vara viktigt att stödja arbetskarriärerna ända från början, har det under de senaste åren blivit betydligt svårare för ungdomar att träda in på arbetsmarknaden, och till exempel ungdomarnas långtidsarbetslöshet har ökat. En hållbar utveckling av arbetskarriärerna kräver nya lösningar i synnerhet i början av arbetskarriärerna.

Dessutom har det ansetts vara viktigt att utveckla övergången mellan arbetskarriären och ålderspensioneringen, till exempel genom träning som grundar sig på stöd av likställda. Också vissa finländska organisationer har tillämpat och tillämpar träningsprogram av denna typ. Effekterna av dessa på livskvaliteten efter pensioneringen och arbetet har ändå inte undersökts i tillräcklig utsträckning. Under temaåret skapas mer information om och erfarenhet av pensionsträningarna.

Samhörighet mellan generationerna

Solidaritet mellan generationerna eller ömsesidig solidaritet har i de olika EU-länderna olika betydelser. I Finland har man under den senaste tiden fört diskussioner om bland annat generationernas ojämlika pensionsbehandling och åldersdiskrimineringen på arbetsplatserna. Under ledning av statsrådets kansli har man i Finland 2009 också förberett en helhetsbedömning av konsekvenserna av åldrandet och av beredskapens tillräcklighet. Enligt utredningarna i denna "Rapport om åldrande" märks inga generationskonflikter i fråga om den sociala tryggheten i Finland. I rapporten konstateras det också att ett bra samhälle för människor i alla åldrar är en utmanande målsättning, men ingen utopi.

Diskussionen om generationerna bör ändå fortsätta så att förståelsen för de olika generationerna utvecklas. I varje generation finns det olika typer av grupper vars värden, förväntningar, kompetens och verksamhetskulturer avviker från varandra. Utvecklingen av samarbetet och solidariteten mellan generationerna kräver också en identifiering av dessa olika grupper, deras verksamhets sätt och behov.

I denna verksamhetsplan avses med solidaritet mellan generationerna samhörighet och jämlikhet mellan generationerna. Målsättningen för temaåret är ett socialt hållbart samhälle som bemöter samtliga samhällsmedlemmar på ett rättvist sätt, stärker samhörigheten och jämlikheten mellan generationerna samt stöder hälsan, funktionsförmågan och aktiviteten bland alla åldersgrupper.

Stommen för den nationella verksamhetsplanen:

Temaårets engelska slogan är "Everyone has a role to play"

Motsvarande på svenska är "*Alltid rätt ålder!*"

Denna slogan kunde beroende på situationen kompletteras med en underrubrik "Alltid rätt ålder – att lära sig något nytt".

Motsvarande slogan på svenska är: "Det är alltid rätt ålder att..."

Ur Finlands perspektiv borde temaåret utnyttjas för att uppnå bredare synlighet och kännedom än tidigare för den befintliga informationen och god praxis som främjar målen. I Finland har man redan i flera decennier aktivt undersökt och främjat människornas funktions- och arbetsförmåga, och därför är ett nytt perspektiv nödvändigt för att skapa större medvetenhet om och användning av informationen och de fungerande lösningarna. EU-temaårets budskap "Active Ageing and Solidarity between Generations" ska betona inkluderingen av människor i olika åldrar och deras starka sidor såväl i livet som på arbetsplatsen. Hur kan alla människors starka sidor utnyttjas och hur kan vi komplettera varandra i fråga om kompetens och arbetsförmåga?

Alla tänkbara fora och samarbetsnätverk kommer att utnyttjas för att göra temat känt. Arbetshälsoinstitutet, Institutet för hälsa och välfärd samt Centralförbundet för de gamlas väl deltar redan med sina projekt och fora. Dessutom bjuds andra organisationer in, till exempel kommunaktörer och serviceproducenter samt sammanslutningar. Också universitet och högskolor där man forskar i frågor i anslutning till verksamhet och samarbete mellan människor i olika åldrar och stöder utvecklingen av de äldres kompetens har bjudits in för att genomföra EU:s temaår. Framför allt hoppas man att temaåret genomförs på regional och lokal nivå i

kommuner och organisationer. Inom olika områden kan centraliserade verksamhetsplaner sammanställas, till exempel landskapsvis.

Information som anknyter till temaåret delas ut under de nationella evenemangen, till exempel på utbildningsbranschens karriärmässa, åldersforumen, kommunmarknaden och under företagshälsovård dagarna. Också på Arbetshälsoinstitutets regionala verksamhetsställen ordnas i anknytning till temat ett möte för allmänheten tillsammans med Institutet för hälsa och välfärd och/eller andra organisationer och sammanslutningar. Inom Jyväskyläområdet ordnas tillsammans med Jyväskylä universitet ett evenemang kring temaåret.

I olika sammanhang och områden i Finland fortsätter vi att tillämpa de metoder som har som mål att få ungdomar, äldre och kvinnor att fortsätta och orka i sitt arbete samt att utveckla främjandet av kompetensen och hälsan i olika målgrupper.

Forskningen som anknyter till temaåret ger temat ytterligare synlighet. Under temaåret fortsätter bland annat undersökningarna om hanteringen av arbetskarriärförändringarna och åldersledningen. Här förenas såväl övergångarna i anknytning till de olika generationernas arbetskarriärer och beredskapen för dessa som arbetsgemenskapens/chefens stöd och förståelse i dessa förändringar.

Mål för Finlands verksamhet under EU-temaåret

1) Att bland medborgarna, frivilligorganisationerna, arbetsplatserna och skolorna skapa förutsättningar för bättre förståelse för vikten av aktivt åldrande och samarbetet mellan generationerna för utvecklingen och upprätthållandet av människornas delaktighet och välfärd under hela levnadsgången.

2) Att främja spridningen av metoder som förbättrar det aktiva åldrandet och samarbetet mellan generationerna till arbetsplatserna, skolorna, daghemmen och frivilligorganisationerna.

3) Att stödja en ännu grundligare förståelse än tidigare för frågorna i anknytning till solidariteten mellan generationerna. Under temaåret insamlas information om olika grupper som hör till varje generation och om gruppernas verksamhetskultur. Under året sprids rätt information och främjas spridningen av positiva åldersattityder i samhället.

Verksamhetssätt

Under temaåret utnyttjas den befintliga informationen om god praxis och effektiva arbetssätt som finns hos Arbetshälsoinstitutet samt Institutet för hälsa och välfärd, universitet och organisationer. I verksamheten utnyttjas befintliga nätverk, fora (evenemang, mötesplatser), kommunikationskanaler (webbsidor, tidningar, bloggar osv.) samt EU:s byrå i Finland.

I all verksamhet strävar man efter ett så brett samarbete som möjligt mellan de olika aktörerna. I temaårets verksamhet strävar man också efter öppenhet och frivillighet. Evenemangen under temaåret kan samordnas till exempel på landskapsnivå, och utifrån olika parter frivilligarbete kan bland annat lokala och regionala evenemang ordnas.

Förutom samarbetet mellan generationerna framstår också främjandet av ett aktivt åldrande och arbetskarriärerna som tyngdpunkter i synnerhet med tanke på livslångt lärande och utveckling i arbetet.

Under temaåret lyfts temat för Aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna fram i webbguiden 'RÅDGIVNINGSTJÄNSTER OCH HEMBESÖK FÖR ÄLDRE – Främjande av välfärd som sammanställs i samarbete mellan Institutet för hälsa och välfärds, Kommunförbundets och andra experter. Finns på adressen www.thl.fi/ikaneuvo

Forskning och vetenskapliga rapporter

På befolkningsnivå bedrivs forskning om aktivt åldrande samt till exempel kulturens inverkan på hälsan och välmåendet. I forskningen utnyttjas Institutet för hälsa och välfärds befolkningsmaterial samt den regionala hälso- och välfärdsundersökningen (ATH), och därför kan vi granska de regionala skillnaderna bland annat i fråga om huruvida äldre hjälper sina barn med exempelvis skötsel av barnbarn och hur de gör det samt hjälpintensiteten. Utifrån den regionala hälso- och välfärdsundersökningen har man för avsikt att genomföra en rikstäckande undersökning med ett urval på 100 000 finländare.

Under temaåret fortsätter många undersökningar som anknyter till temat. Till exempel i Institutet för hälsa och välfärds barnfamiljsenkät om finländarnas välfärd och tjänster behandlas hjälpanudet mellan generationer och även den följande enkäten kommer att innehålla en separat urvalsundersökning om barnfamiljer; Centralförbundet för de gamlas väl utför ett forsknings- och utvecklingsprojekt om levnadsgång och dialog mellan generationer som Penningautomatföreningen finansierar och Arbetshälsoinstitutet utför en nationell uppföljningsundersökning om arbetsförmåga och hälsa i tredje åldern bland kommunalanställda. Dessutom genomförs samundersökningsprojektet SOTERKO av Arbetshälsoinstitutet, Institutet för hälsa och välfärd, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, Statens ekonomiska forskningscentral, forskningsnätverket och universiteten. Temat är unga vuxnas hälsa, välmående och delaktighet.

I vetenskapliga nationella och internationella facktidningar publiceras temanummer om årets tema Active Ageing, till exempel i tidningarna Gerontologia och Nordic Journal of Working Life Studies. Icke-vetenskapliga tidskrifter och facktidningar med stora upplagor får information om temaåret, och man hoppas att dessa deltar i temaåret med till exempel ett temanummer.

Aktörsnivån i praktiken

Metoder sprids till och tillämpas på nya verksamhetsmiljöer. Enligt forskningen kan metoderna tillämpas för att stödja övergångarna mellan utbildning och arbete, utveckla arbetet och arbetskompetensen, stödja arbetsförmågan och fortsättningen i arbetslivet samt hjälpa organisationer att bedöma sin förmåga i fråga om kompetensstödet och åldersledningen.

Befintliga regionala nätverk som årets teman har anknytning till aktiveras, till exempel NTM-centralernas nätverk av kontaktpersoner för arbetslivskvaliteten.

Lokalt och regionalt informerar man om verksamhetsformer som stöder det aktiva åldrandet och uppmuntrar att tillämpa kultur och motion för att stödja det aktiva åldrandet.

Kommunikation

Som stöd för kommunikationen har EU konkurrensutsatt europeiska reklam-/kommunikationsbyråer och valt en part som ansvarar för kommunikationen under temaåret. Denna europeiska kommunikationsbyrå värvar nationella underleverantörer som på varje lands nivå stöder temaårets kommunikation. Vid sammanställningen av denna plan hade den nationella kommunikationsaktören i Finland inte utsetts. Arbetshälsoinstitutets mål är ett nära samarbete med denna kommunikationsaktör under temaåret.

På EU-nivå har en egen webbplats byggts upp för temaåret, och denna har översatts till samtliga EU-språk. Webbplatsen finns på adressen www.active-ageing-2012.eu

Den finska webbplatsen öppnades i september 2011 på Arbetshälsoinstitutets webbplats på adressen: www.ttl.fi/activeaging. I Finland har olika organisationer projektsidor som behandlar årets teman och som enligt avtal länkas till temaårets webbplats. På den finska webbplatsen för temaåret finns också en händelsekalender där olika evenemangsarrangörer kan informera om sina evenemang. För anmälan av evenemang kan blanketten på webbplatsen användas eller också kan anmälan sändas till adressen activeaging@ttl.fi. På temaårets webbplats införs dessutom förteckningen "talarbanken" där de olika evenemangsarrangörerna kan välja en lämplig talare för temat under ett evenemang. Dessutom informeras media om temat/ett medienätverk bildas.

För temaåret sammanställs en separat kommunikationsstrategi. För detta arbete svarar Arbetshälsoinstitutets verksamhetsområde Förändring genom kunskap.

Riksdagens utskott (arbetslivs- och jämställdhets- samt social- och hälsovårdsutskottet) och delegationer (Delegationen för romska ärenden, för etniska relationer och minoritetsärenden, Svenska Finlands Folkting, Folkhälsan och Sametinget) samt de finska ledamöterna i Europaparlamentet informeras om saken. För den nya riksdagen ordnas dessutom ett informationsmöte kring ärendet.

TEMAÅRETS INNEHÅLL OCH EVENEMANG

Ett socialt hållbart samhälle där människorna bemöts på ett jämlikt sätt, alla människors delaktighet tryggas samt varje människas hälsa och funktionsförmåga främjas, är också målet för det europeiska temaåret 2012. I syfte att främja målet tas följande frågor upp:

- 1) Frågor i anslutning till stöd för arbetskarriärerna, bland annat hantering av förändringssituationer i arbetskarriären, förlängning av arbetskarriärerna i början, mitten och slutet
 - Åldersledning (perspektivet levnadsgång)
 - Utveckling av kompetensen i arbetet

Människor i olika åldrar på samma arbetsplats – kompetensdelning, roller, flexibilitet, inskolning

Jämställdhet mellan könen

Hälsofrämjande: näring och andra levnadssätt

2) Livslångt lärande

IT-behärskande (åldrande personer)

Ökad synlighet för verksamheten vid tredje ålderns universitet

3) Andra frågor i anslutning till aktivt åldrande

– hur de rådgivningstjänster för äldre som ordnas av kommunen kan främja äldre kommuninvånarens funktionsförmåga, välmående och hälsa

Serviceställen som ger rådgivning och hembesök som främjar välmåendet. Dessa inkluderar alltid information och handledning om de offentliga tjänsterna, tjänster som erbjuds av organisationer, församlingar och privata producenter samt om priserna på dessa

– kultur och motion för att upprätthålla funktionsförmågan

Konst och kultur främjar åldrande människors hälsa och välbefinnande. De positiva effekterna anknyter i synnerhet till de kulturella intressenas sociala och gemenskapliga natur. I rådgivningen lönar det sig också att föra fram kulturutbudet inom det egna området och dess betydelse för hälsan och välbefinnandet.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/neuvontapalvelut/teemat/kulttuuri

Motionsrådgivningen är en förmånlig stödåtgärd som rekommenderas i syfte att upprätthålla och förbättra de äldres rörelseförmåga. Goda verksamhetsmodeller för de äldres motionsrådgivning finns i programmet Kraft i åren http://www.voimaavanhuuteen.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=568

Stöd för hälsosamt åldrande

- Information om Institutet för hälsa och välfärds elektroniska handbok http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/ikaantyminen_ja_toimintakyky
- Genomförande av undervisnings- och kulturministeriets (UKM), social- och hälsovårdsministeriets (SHM) och Penningautomatföreningens (PAF) samfinansierade åtgärdsprogram för de äldres motion som färdigställdes våren 2011. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Ikaihminen_liikunnan_kansallinen_toimenpideohjelma.html
- Fortsatt stöd för det nationella programmet Kraft i åren och också vidtagande av åtgärder för motionsinriktad pensionsträning samt främjande av hälsosamma kostnadsvanor, god sömn och rimlighet i alkoholbruket.
- Under temaåret ordnas ett nationellt seminarium om de äldres motion där de ansvariga arrangörerna kan vara Äldreinstitutet samt UKM och SHM tillsammans med samarbetsorganisationer som anses vara nödvändiga.

Under temaåret tas också betydelsen av frivilligarbete och stöd av likställda upp i syfte att bygga en bro till temaområdet för det europeiska temaåret 2011, dvs. året för frivilligarbete. De äldres frivilligarbete och verksamhet med stöd av likställda presenteras på temaårets webbplats via länken Arjen toimijoita (aktörer i vardagen).

Aktivt gott åldrande tas upp i olika fora. Praxis för hjälpande, intresseutövande, förändringar i identiteten och jagbilden under åldrandet, effekterna av kultur och motion på hälsan och välmåendet samt goda näringsvanor behandlas.

4) Solidaritet mellan generationerna, dess uttrycksform och utvecklingsbehov inom olika levnadsområden

Det nya forsknings- och utvecklingsprojektet Elämänkulku ja ikäpolvien dialogi (Levnadsgång och generationernas dialog) som finansieras av PAF har börjat inom Centralförbundet för de gamlas väl och fortsätter fram till slutet av 2012. Projektets allmänna mål är att främja i synnerhet det psykosociala välbefinnandet och delaktigheten bland äldre medborgare samt samtidigt minska deras ensamhet och utslagning. Detta sker genom att öka och intensifiera dialogen mellan generationerna. De äldre är ofta i en svagare ställning än de andra medborgarna då det gäller möjligheterna att delta samt att träffa andra människor. Inom projektet strävar man efter att främja möten mellan människor i alla åldrar och skapandet av arenor för verksamhet mellan generationerna, medborgarnas solidariska aktivitet, delaktighet och livskompetens.

För att uppnå målen

- insamlas och analyseras information om hur människorna i olika generationer strukturerar sin levnadsgång och sin egen plats i generationskedjan samt hur de förhåller sig till yngre människor och äldre generationer
- impulser ges till en aktiv diskussion om spänningar mellan generationerna och möjligheter för gemensam verksamhet
- stöd för verksamhet mellan generationerna och inrättande av gemenskaper.

Under utmaningskampanjen 2012 utmanas olika aktörer att utveckla konkreta sätt för att främja positiv nyfikenhet och verksamhet mellan generationerna. Utifrån praxis som under utmaningskampanjen upplevs som god bildas en elektronisk databank som alla har tillgång till. Innehållet i databanken sprids aktivt i syfte att etablera praxisen. Inom projektet skapas en grund för de framtida nationella riktlinjerna för praxisen mellan generationerna. Projektet genomförs i samarbete med flera aktörer.

Evenemang under temaåret i Finland (förteckningen kompletteras)

Förhandsevenemang 2011	
Centralförbundet för de gamlas väl	Evenemang: Solidaritet mellan generationerna, Gamla Studenthuset 29.4.2011
Kommunmarknaden 2011	Förhandsmarknadsföring av temaåret
Företagshälsovård dagarna 2011	Förhandsmarknadsföring av temaåret
Penningautomatföreningen	PAF:s meddelande (april-maj 2011) om stipendier för 2012
Europainformationen	Informationsmöten om temaåret i Tammerfors och Åbo hösten 2011
Ungdom Allians och KANE	Frivilligverksamhetens jubileumsseminarium 8.12.2011 i Helsingfors. Seminariet avslutar temaåret för frivilligarbete 2011 och bildar en bro till EU:s följande temaår, Året för aktivt åldrande 2012. Paneldiskussion om frivilligverksamhetens möjligheter med tanke på äldre och som stöd för aktivt åldrande samt om frivilligverksamhetens roll i relationerna mellan generationerna.

Evenemang ordnas huvudsakligen inom existerande fora. Följande är redan påtänkta:

Evenemang 2012	
Norra Karelen landskapsförbund	Perspectives on Ageing ... High-level conference on health and long-term care, 19–21.3.2012, Joensuu
Kommunmarknaden 2012	Presentation av temaåret (stand/seminarium)
Startseminarium för nätverket åldersledning 2012	Våren 2012 ordnar Arbetshälsoinstitutet i samband med publiceringen av boken Ikävoimaa työhön (Ålderskraft i arbetet) ett möte för nätverket åldersledning
Campusdagar 2012	Mejlans, Helsingfors (Vid Arbetshälsoinstitutets stand en tävling för ungdomar i anslutning till temaåret)
De äldres vecka 2012	
Företagshälsovård dagarna 2012	Det centrala temat är aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna
Forum för välbefinnande i arbetet 2012	Ett tema är aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna
Seminarier Horisontti 2012	Ett seminarium för Arbetshälsoinstitutets beslutsfattare i mars 2012. Musikhuset, Helsingfors. Temat är aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna
NIVA-kurs	The Nordic Model: work-life balance - a trap or an opportunity. 24–27.4.2012 Voksenåsen, Oslo, Norway
Seminarier Runda bordet för produktivitet 2012	Temat är aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna
Mässa för säkerhet och välbefinnande i arbetet 2012	Presentation av temaåret (stand/seminarium)
Ungdomsevenemanget Next Step	Presentation av temaåret (stand/seminarium)
Terve SOS 2012	Aktiv medborgare, energiskt liv; presentation av temaåret (stand/seminarium)
Lokala och regionala aktörer	Verksamhet i anslutning till årets temaområde, lokal information och också insamling till det nationella evenemangsarkivet (Arbetshälsoinstitutets webbplats för temaåret)
Temaårets avslutande seminarium	I december 2012 ordnar Arbetshälsoinstitutet i Helsingfors temaårets avslutande seminarium och det officiella överlämnandet av stafettpinnen till arrangören av följande temaår

Efterevenemang	2013
Arbetshälsoinstitutet	Work, Well-being and Wealth: active ageing at work. Internationell kongress 26–28.8.2013 i Helsingfors

5) Finansieringen

Finansieringen riktas till informationen och samordnas av EU genom kommunikationsbyrån. Principen för genomförandet av temaåret är således att varje aktör använder sina egna verksamhetsresurser, främst i form av arbetsinsatser, för genomförandet av projektet.

Personer som deltagit i beredningen av verksamhetsplanen för temaåret

Arrhenius Viveca, konsultativ tjänsteman, social- och hälsovårdsministeriet (SHM)/HTO
Hellstén Harri, juridisk expert, Företagarna i Finland
Hiltunen Marja-Leena, överinspektör SHM/HTO (ordförande)
Kolttola Lars, konsultativ tjänsteman, SHM/HSO
 suppleant Gröhn Kari, specialforskare SHM/HSO
Lavaste Jukka, överinspektör, SHM/VAO
Lehikoinen Erja, projektchef, Norra Karelen landskapsförbund
Leppo Tuomas, överinspektör, SHM/KVY
Leppänen Anneli, direktör för kompetenscentrumet, Arbetshälsoinstitutet
Luoma Minna-Liisa, chef för enheten funktionsförmåga, Institutet för hälsa och välfärd
Mironen Anne, förhandlingschef, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL
Moisio Johanna, överinspektör, undervisnings- och kulturministeriet,
 suppleant Kari Koivumäki, planerare, undervisnings- och kulturministeriet
Närhinen Antti, specialexpert, arbets- och näringsministeriet,
 suppleant Sari Alho, överinspektör, arbets- och näringsministeriet
Parjanne Marja-Liisa, finansråd, SHM/ESY
Räsänen Mikko, expert, Finlands Näringsliv EK,
 suppleant Bjarne Andersson, expert i arbetslivsutveckling,
Kommunarbetsgivarna
Suksi Ismo, överinspektör, SHM/TSO
Työläjäri Riitta, social- och hälsovårdspolitisk expert,
Tjänstemannacentralorganisationen STTK
Wallin Marjo, specialforskare, Arbetshälsoinstitutet
Varjonen Elina, utvecklingschef, Penningautomatföreningen PAF
Virnes Eevaliisa, specialexpert, Finlands Kommunförbund,
 suppleant Mika Paavilainen, jurist, Finlands Kommunförbund
Virta Sari, teamchef, Arbetshälsoinstitutet
Voutilainen Päivi, konsultativ tjänsteman, SHM/STO